

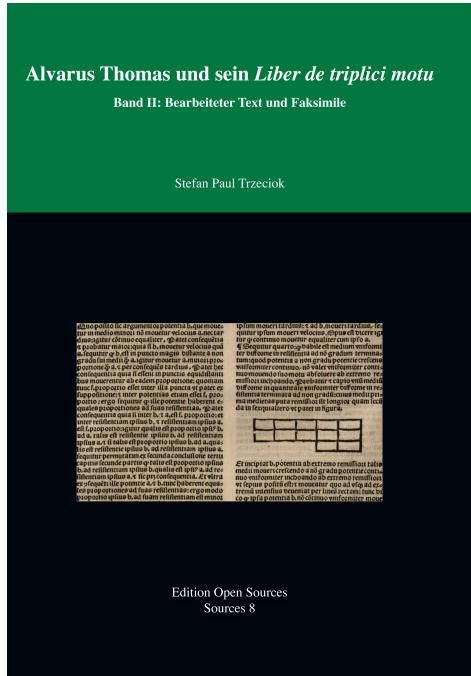
Edition Open Sources

Sources 8

Stefan Paul Trzeciok:

1. Kapitel des 1. Traktats des 3. Teils

DOI: 10.34663/9783945561102-21

In: Stefan Paul Trzeciok: *Alvarus Thomas und sein Liber de triplici motu : Band II: Bearbeiteter Text und Faksimile*

Online version at <https://edition-open-sources.org/sources/8/>

ISBN 978-3-945561-10-2, DOI 10.34663/9783945561102-00

First published 2016 by Max-Planck-Gesellschaft zur Förderung der Wissenschaften, Edition Open Sources under Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 3.0 Germany Licence.
<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/3.0/de/>

The Deutsche Nationalbibliothek lists this publication in the Deutsche Nationalbibliografie; detailed bibliographic data are available in the Internet at <http://dnb.d-nb.de>

54

Primi partis

Capitulum primum in quo ponitur
et improbat vna opinio: de causa
velocitatis motus.

Vonitā errores elimi-
nādi et extirpandi sunt antea
veritas inferatur: ideo pre-
mittuntur et improbantur false
opiniones mox communiter
hanc tractantim materialm.

Prima opinio de velo-
citate motuum penes causam fuit aliquorum phi-
losophorum dicentium velocitatem in motu atten-
di debere penes proportionem excessus potentia-
rum supra suas resistentias: ita qd si excessus unius
potentie supra suam resistentiam fuerit duplus ad
excessum alterius potentie supra suam resistentiam
motus illerit duple vel occidat ad alium motum
vt si. 6. moueat. 3. et. 4. mouant. 2. hoc est acru-
tas vt. 4. quia excessus. 6. ad. 3. est sexualiter ad
ad excessum. 4. ad. 2. in sexualiter velocius. 6.
mouebunt. 3. qd. 4. 2. Et sic consequenter dicas in
alios. Hanc opinionem fundant eius factores in
verbis philosophi primo celi et mundi capitulo de
infinito. inferentes velocitatem motuum penes ex-
cellentiā excessus: et in verbo commentatoris quar-
to phisicorum cōmento septuagesimo et septimo
phisicorum cōmento. 3. et. 39. in quibus locis vis-
deretur huic opinioni satis applaudere.

Contra
primam
opinio-
ne instat

Sed contra istam opinionē arguitur
qui si illa esset vera sequeretur motus prouenient
ad equalibus proportionibus essent ineq-
ues: sed consequens est falsum: igitur illud ex quo
sequitur. Sequela probatur et volo qd potentia vt
8. moueat resistentiam vt. 4. et potentia vt. 4. mou-
eas resistentiam vt. 2. quo posito arguitur sic. Ille due
proportiones potentiarum ad resistentias sunt
equare cum viraq sit dupla: et tamen vna illarū puta.
S. ad. 4. velocius mouet et altera igitur pro-
positum. Mox probatur quia excessus est maior
igit secundum opinionem velocitas est maior.
Dices concedendo sequelam: et negando falsitatem
consequentis.

Sed contra quia tunc sequeretur qd
alia duo mobilis mouerentur ab equalib proportionibus:
tamen vnum in duplo velocius moueret altero sed consequens est falsum ergo illud ex quo sequitur. Sequela probatur retento su-
periori casu. Nam potentia vt. 8. mouebit resis-
tentiam vt quatuor in duplo velocius qd potentia vt
quatuor moueat resistentiam vt. 2. quoniam excessus
est duplus et tamen ille proportiones sunt equare
igitur propositum. Dices concedendo quod in-
fertur: nec illud habes pro inconvenienti: uno pro
sequela opinionis.

Dicitur

Sed contra quia tunc sequeretur qd
si aliqua potentia moueret aliquam resistentiam
aliquali velocitate: medietas potentie non moue-
ret medietate resistente tanta velocitate consequens
est falsum: et contra philosophum septimo phisi-
corum expresse ponente oppositum igitur illud
ex quo sequitur sequela probatur et volo qd poten-
tia vt. 8. moueat resistentiam vt quatuor: deinde
medietas potentie vt octo puta. 4. moueat medie-
tate resistente puta duo quo posito arguo si po-
tentia vt octo in duplo plus excedit suam resis-
tentiam.

Replica

Capitulum primū.

tiam qd medietas eius que est vt. quatuor excedat
medietatem sue resistentie que est vt. 2. cum vna ex-
cedat per quatuor et alia per. 2. igitur non tanta
velocitate medietas potentie mouet medietatem
resistentie quanta tota potentia mouet totam re-
sistentiam quod fuit inferendum.

Et confirmatur quia si opinio esset vera seque-
retur qd si duo equi traherent duas naues duobus
per una horam: qd illi equi coniuncti traherent illas
duas naues coniunctum in duplo velocius: sed con-
sequens est contra experientiam igitur illud ex quo
sequitur. Sequela probatur quoniam ipsi coniunctis
excessus esset duplus ad excessum viriusqd duobus
igitur velocitas esset dupla: consequentia pater ex
opinione. Sed antecedens probatur quia quando
cinq sunt duae proportiones equare: si minores
numeri vniuersit et maiores similiter et fiat vna p-
portione excessus in tali proportione esset duplus ad
excessum cuiuslibet alterius. Exemplum vt. capta
proportionē. 4. ad. 1. vna alia sibi equali in eisdē
terminis puta. 4. ad. 2. deinde vniendo minores
numeros puta binarium cum binario et maiores
puta quaternarium cum quaternario: resultabit
proportionē dupla. S. ad. 4. et ibi numerus maior ex-
cedet minorem numerum duplo excessu ad excessū
alterarū proportionū ut patet ad sensum. Illud
exemplum: capiantur due proportiones sexuali-
tē in eisdem terminis: puta. 6. ad. 4. et. 6. ad. 4. et
manifestum est qd excessus in talibus proportionib-
us est binarius. Et si vniuersit numeri mino-
res et maiores resultabit proportionē. 12. ad. 8. que
erit sexualiter: in qua maior numerus excedit mi-
norē quaternario: et per consequens duplo excessu
ad alium excessū et sic infallibiliter iuuenies in omni
specie proportiones cuiuscunq generis fuerit: vt
pater abunde ex secunda parte in tertio correlative
tertiae conclusionis quarti capitulis.

Et confirmatur secundo quoniam si positio esset
vera: sequeretur qd capta vna libra plumbi ele-
uantis in rota medianam libram ex opposito per
aliquid spaciū in aliquo tempore: qd due librae
eleuantur vnam libram ex opposito in duplo mi-
norī tempore: et per consequens in duplo velocius.
sed hoc est manifeste falsum: et contra experientiam
que satis facile haberi potest: igitur illud ex quo
sequitur. Sequela probatur quia excessus esset du-
plus ad priorem excessum: puta excessus quo due
librae excedunt vnam libram ad excessum quo vna
libra excedit medium libram: ut in priori p-
firmatione probatum est. Et propter hoc relinquitur
hec opinio contraria experimento et rationi et sen-
tentie parapheticorum.

Ad fulcimentum autem predicti opti-
onis que immittitur auctoritatibus philosophi
et cōmentatoris. Dicitur cōcedendo predictas au-
ctoritates: et negando consequentiam: et ratio est:
quia cum philosophus aut cōmentator dicunt resi-
stantem motus sequi excessum aut excellentiam
potentie motoris supra suam resistentiam: intelli-
gitur per excellentiam sive excessum potentie mo-
toris supra suam resistentiam excessus vnius pro-
portionis supra alteram ita qd sit sensus: quanto
vna proporcione excedit alteram tanto vel occidas mo-
tus proueniens ab illa excedit velocitatem motus
proueniens ab alia. Et qd ista sit intentio philo-
sophi patet ex regula quam ponit in septimo phi-
sicoru superius allegata que (vt latius posse dis-
citur) sic intelligi debet. Si aliqua virtus moueat

**Cōfirma-
tio**

**Cōfirma-
tio scda**

1. Kapitel des 1. Traktats des 3. Teils

Capitulum primum, in quo ponitur et improbatur una opinio de causa velocitatis motus

Quoniam errores eliminandi et extirpandi sunt antea, quam veritas inferatur, ideo praemittuntur et improbantur falsae opiniones more communiter hanc tractantium materiam.

Prima opinio de velocitate motuum penes causam fuit aliquorum philosophorum dicentium velocitatem in motu attendi debere penes proportionem excessus potentiarum supra suas resistentias, ita quod si excessus unius potentiae supra suam resistentiam fuerit duplus ad excessum alterius potentiae supra suam resistentiam motus, ille erit duplae velocitatis ad alium motum, ut si 6 moveant 3, et 4 moveant 2, hoc est activitas ut 4, quia excessus 6 ad 3 est sesquialterus ad excessum 4 ad 2, in sesquialtero velocius 6 movebunt 3, quam 4 [movebunt] 2. Et sic consequenter dicas in aliis. Hanc opinionem fundant eius factores in verbo philosophi primo caeli et mundi capitulo de infinito inferentis velocitatem motuum penes excellentiam excessus et in verbo commentatoris quarto physicorum commento 35. et 39., in quibus locis videtur huic opinioni satis applaudere.

Sed contra istam opinionem arguitur, qui[a] si illa esset vera, sequeretur, quod motus provenies ab aequalibus proportionibus essent inaequales, sed consequens est falsum, igitur illud, ex quo sequitur. Sequela probatur, et volo, quod potentia ut 8 moveat resistentiam ut 4, et potentia ut 4 moveat resistentiam ut 2. Quo posito arguitur sic: Illae duae proportiones potentiarum ad resistentias sunt aequales, cum utraque sit dupla, et tamen una illarum, puta 8 ad 4, velocius movet quam altera. Igitur propositum. Minor probatur, quia excessus est maior, igitur secundum opinionem velocitas est maior. ¶ Dices concedendo sequelam, et negando falsitatem consequentis.

Sed contra, quia tunc sequeretur, quod aliqua duo mobilia moverentur ab aequalibus proportionibus, tamen unum in duplo velocius moveretur altero, sed consequens est falsum, ergo illud, ex quo sequitur. Sequela probatur retento superiori casu. Nam potentia ut 8 movebit resistentiam ut quatuor in duplo velocius, quam potentia ut quatuor moveat resistentiam ut 2, quoniam excessus est duplus, et tamen illae proportiones sunt aequales. Igitur propositum. ¶ Dices concedendo, q[uod] infertur, nec illud habes pro inconvenienti, immo pro sequela opinionis.

Sed contra, quia tunc sequeretur, quod si aliqua potentia moveret aliquam resistentiam aliquali velocitate, medietas potentiae non moveret medietatem resistentiae tanta velocitate, consequens est falsum et contra philosophum septimo physicorum expresse ponentem oppositum, igitur illud, ex quo sequitur, sequela probatur, et volo, quod potentia ut 8 moveat resistentiam ut quatuor, deinde medietas potentiae ut octo, puta 4, moveat medietatem resistentiae, puta duo, quo posito arguo sic: potentia ut octo in duplo plus excedit suam resistentiam, | quam medietas eius, quae est ut quatuor, excedat medietatem suaes resistentiae, quae est ut 2,

cum una excedat per quatuor, et alia per 2, igitur non tanta velocitate medietas potentiae movet medietatem resistentiae, quanta tota potentia movet totam resistentiam, quod fuit inferendum.

¶ Et confirmatur, quia si opinio esset vera, sequeretur, quod si duo equi traherent duas nav[es] divisim per unam horam, quod illi equi coniuncti traherent illas duas naves coniunctim in duplo velocius, sed consequens est contra experientiam, igitur illud, ex quo sequitur. Sequela probatur, quoniam ipsis coniunctis excessus esset duplus ad excessum utriusque divisim, igitur velocitas esset dupla, consequentia patet ex opinione. Sed antecedens probatur, quia quandocumque sunt duae proportiones aequales, si minores numeri uniantur, et maiores similiter, et fiat una proportio, excessus in tali proportione esset duplus ad excessum cuiuslibet alterius. Exemplum: ut capta proportione 4 ad 2 et una alia sibi aequali in eisdem terminis, puta 4 ad 2, deinde uniendo minores numeros, puta binarium cum binario, et maiores, puta quaternarium cum quaternario, resultabit proportio dupla 8 ad 4, et ibi numerus maior excedet minorem numerum duplo excessu ad excessum aliarum proportionum, ut patet ad sensum. Aliud exemplum: capiantur duae proportiones sexquialterae in eisdem terminis, puta 6 ad 4 et 6 ad 4, et manifestum est, quod excessus in talibus proportionibus est binarius. Et si uniantur numeri minores et maiores, resultabit proportio 12 ad 8, quae erit sexquialtera, in qua maior numerus excedit minorem quaternario, et per consequens duplo excessus ad alium excessum, et sic infallibiliter invenies in omni specie proportiones, cuiuscumque generis fuerit, ut patet abunde ex secunda parte in tertio correlative tertiae conclusionis quarti capituli.

¶ Confirmatur secundo, quoniam si positio esset vera, sequeretur, quod capta una libra plumbi elevantis in rota medium libram ex opposito per aliquod spatum in aliquo tempore, quod duae librae elevarent unam libram ex opposito in duplo minori tempore, et per consequens in duplo velocius, sed hoc est manifeste falsum et contra experientiam, quae satis facile haberi potest, igitur illud, ex quo sequitur. Sequela probatur, quia excessus esset duplus ad priorem excessum, puta excessus, quo duae librae excedunt unam libram, ad excessum, quo una libra excedit medium libram, ut in priori confirmatione probatum est. ¶ Et propter hoc relinquitur haec opinio contraria experimento et rationi et sententiae peripatheticorum.

Ad fulcimentum autem praedictae opinionis, quae innititur auctoritatibus philosophi et commentatoris. Dicitur concedendo praedictas auctoritates et negando consequentiam, et ratio est, quia cum philosophus aut commentator dicunt velocitatem motus sequi excessum aut excellentiam potentiae motoris supra suam resistentiam, intelligitur per excellentiam sive excessum potentiae motoris supra suam resistentiam excessus unius proportionis supra alteram, ita quod sit sensus, quanto una proportio excedit alteram, tanto velocitas motus proveniens ab illa excedit velocitatem motus provenientem ab alia. Et quod ista sit intentio philosophi, patet ex regula, quam ponit in septimo physicorum superius allegata, quae (ut latius postea dicitur) sic intelligi debet: si aliqua virtus moveat

Primi partis

Siquid mobile hoc est aliquam resistentiam aliquata velocitate subdupla virtus mouet subduplicem resistentiam equali velocitate: hoc est. Si aliqua proportio maioris inqualitatis moueat aliquam proportionem minoris inqualitatis aliqua velocitate: proportio equalis illi in minoribus terminis mouebit equali velocitate: quod latius postea declarabitur.

Capitulum secundum in quo recitantur et improbantur secunda et tercia opinio[n]es, de causa velocitatis motuum.

Secunda opinio ponit velocitatem motus sequi proportionem excessus potentie motoris ad potentiam rei m[ot]e. Et vult dicere hec opinio q[uod] velocitas in motibus sequitur proportionem excessus actuositatis motoris ad actuositatem rei m[ot]e. Ita q[uod] si unus motor uta se habeat respectu sui mobilis q[uod] actuositas eius excedat actuositatem mobilis per quartos gradus et actuositas alterius motoris excedat actuositatem sui mobilis per duos gradus: tunc primus motor mouebit in duplo velocius secundum. Et ista opinio videtur coincidere cum prima dempto q[uod] una compasat actuositatem ad resistentiam: et altera actuositatem ad actuositatem.

Obiectio
secunde
opinioni

Sed contra hanc opinionem arguit sic quia si illa esset vera sequeretur q[uod] aliquod mouens successive moueret sine resistentiis: immo ita cito cum resistentia sicut sine resistentiis sed consequens est falsum igitur illud ex quo sequitur: sequela p[ro]batur et pono casum q[uod] sit virtus: vt. 8. agentis: et virtus vt. quatuor patientis in quo sit resistentia: vt. 1. et aliquod aliud passum in quo nulla sit resistentia sed dumtaxat actuositas vt. quatuor: quo posito arguit sic. Agens vt. 8. eque velociter agit in trebus istorum passorum: cum proportiones actuositatum sint e[st]ales: et tamen in uno passo agit cum resistentiis: et in alio sine resistentiis igitur propositum.

Tertia opinio est q[uod] ponit velocitatem in motu sequi proportionem resistentiarum inter se: ita q[uod] si sunt duo agentia equalia: et mouent duas resistentias inaequales: in quacunq[ue] proportione una resistentia est minor alia in eadem proportione velocius mouetur: vt si virtus vt. octo: neat resistentiam: vt. 4.: et resistentiam: vt. 3. quia resistentia: vt. 3. est in sequitur minor resistentia: vt. 4. ideo virtus vt. 8. in sequitur tertio velocius mouebit resistentiam vt. 3. q[uod] resistentiam vt. 4.

Sed contra istaz opinionem arguitur sic. Supponendo q[uod] si aliqua virtus putat vt. 8. sufficiat mouere aliquod mobile aliquanta velocitate q[uod] eadem virtus sufficit mouere aliquod aliud mobile in duplo tardius: et aliquod in triplo: et aliquod in quadruplo: et sic in infinitum. Ita q[uod] si virtus vt. 8. sufficit mouere aliquod mobile in hora plena: eadem virtus sufficit mouere aliquod maius mobile in hora per medium leucam: et illamet virtus sufficit mouere aliquod maius in hora per tertiam partem leucam: aliquod aliud per quartam: et sic in infinitum: quo posito sic arguitur si opinio est vera sequeretur q[uod] mouens vt. 8. posset mouere quamcumq[ue] mobile: sed consequens est falsum: quia tunc est infinite actuositatis: igitur illud ex quo sequitur. Sequela probatur: et pono q[uod] mouenent

Capitulū scdm et tertū.

S. moueat resistentiam vt. 4. per leucam in hora adequare: quo posito tale mouens potest mouere aliquod mobile in duplo tardius puta in hora per medium leucam. Et patet ex suppositione: et non nisi mobile vt. 8. et patet ex opinione: quoniam proportio velocitatem sequitur proportionem resistentiarum: sed velocitas est subdupla: ergo resistentia dupla. Ita aliquod mobile potest mouere illa virtus subtripla velocitate: et patet ex suppositione: et non nulli triple resistente et patet ex opinione: et sic in infinitum: igitur proportionem. Et hec sola ratio sufficeret hanc opinionem destruit et elidit.

Capitulum tertium in quo ponitur alia opinio et vera.

Quanta comiter tenetur: et ponit velocitatem motus sequi proportionem proportionem hoc est proportionem geometricā: vt si aliqua virtus moueat aliquam resistentiam a proportione dupla: et una alia moueat eandem resistentiam vel una alias (in idem reddit) a proportione quadrupla: talis virtus mouens a proportione quadrupla in eadem proportione velocius mouet in qua proportione quadrupla proportio duplam excedit: et quia excedit quadrupla duplam in proportione dupla: vt p[ro]prio ex sexto capite secunde partis: ideo quadrupla prop[or]tio in duplo velocius mouet. Et si aliqua virtus moueat aliquam resistentiam a proportione sexualtera: et alia mouet eandem resistentiam in proportione tripla: tunc virtus mouens a proportione tripla velocius mouet virtute mouens a proportione sexualtera in ea proportione qua tripla sexualteram exuperat: et quia talis proportio que est inter triplam et sexualteram est irrationalis: vt ex sexto et septimo capitib[us] secunde partis facile monstratur: ideo nec spaciū per transitū a proportione tripla excedit spaciū per transitū a proportione sexualtera in proportione aliqua multiplici: nec superparticulari: nec suprapartiente: nec multiplici superparticulari: nec multiplici suprapartiente: quod postea magis elucidab[us]. Et pro fundamento et basi huius opinionis ponamus conclusiones.

Prima conclusio. **V**elocitas motu[m] sequit[ur] et attendi h[ab]et penes proportionē proportionē: ita q[uod] in qua[nt]ia proportionē una proportionē est maior aut minor alia: et eadē proportionē velocitas maior aut minor euadet. Et si fuerat proportio proportionē rationalis: rationales velocitates erant et si irrationalis: cōmensurari nō poterunt velocitates talium motuum. Probatur hec conclusio sic declarata per sillogismum diuisum eo ordine quo eam paulus venetus inducit: quoniam velocitas et tarditas motus attendi habet penes proportionē excessus inter se: aut penes proportionē actuositatis inter se: aut resistentiarum: aut penes proportionē proportionē: sed nō penes. 3. prima vt p[ro]prio ex alteriori conclusione: igitur penes quartum quod fuit probandum. Et sequitur pater a sufficiens diuisione. Non enim ymaginari valent aliqui alii modi saltem um apparentia quibus attendi habet motus: velocitas et tarditas igitur prius sufficiens,

55
56
57

aliquid mobile, hoc est aliquam resistentiam aliquanta velocitate, subdupla virtus movet subduplicem resistentiam aequali velocitate. Hoc est: si aliqua proportio maioris inaequalitatis moveat aliquam proportionem minoris inaequalitatis aliqua velocitate, proportio aequalis illi in minoribus terminis movebit aequali velocitate, quod latius postea declarabitur.

2. Kapitel des 1. Traktats des 3. Teils

Capitulum secundum, in quo recitantur et improbantur secunda et tertia opinione de causa velocitatis motuum

Secunda opinio ponit velocitatem motus sequi proportionem excessus potentiae motoris ad potentiam rei motae. Et vult dicere haec opinio, quod velocitas in motibus sequitur proportionem excessus activitatis motoris ad activitatem rei motae. Ita quod si unus motor ita se habeat respectu sui mobilis, quod activitas eius excedeat[*t*] activitatem mobilis per quatuor gradus, et activitas alterius motoris excedat activitatem sui mobilis per duos gradus, quod tunc primus motor movebit in duplo velocius secundo. Et ista opinio videtur coincidere cum prima dempto, quod una comparat activitatem ad resistentiam, et altera activitatem ad activitatem.

Sed contra hanc opinionem arguitur sic, quia si illa esset vera, sequeretur, quod aliquid movens successive moveret sine resistentia, immo ita cito cum resistentia sicut sine resistentia, sed consequens est falsum, igitur illud, ex quo sequitur, sequela probatur, et pono casum, quod sit virtus ut 8 agentis, et virtus ut quatuor patientis, in quo sit resistentia ut 2, et sit aliquid aliud passum, in quo nulla sit resistentia, sed dumtaxat activitas ut quatuor, quo posito arguitur sic: agens ut 8 aequa velociter agit in utrumque istorum passorum, cum proportiones activitatum sint aequales, et tamen in uno passo agit cum resistentia, et in alio sine resistentia, igitur propositum.

Tertia opinio est, quod ponit velocitatem in motu sequi proportionem resistentiarum inter se, ita quod si sint duo agentia aequalia et moveant duas resistentias inaequales, in quacumque proportione una resistentia est minor alia, in eadem proportione velocius movetur, ut si virtus ut octo moveat resistentiam ut 4 et resistentiam ut 3, quia resistentia ut 3 est in sesquitercio minor resistentia ut 4, ideo virtus ut 8 in sesquitercio velocius movebit resistentiam ut 3 quam resistentiam ut 4.

Sed contra istam opinionem arguitur sic: Supponendo, quod si aliqua virtus, puta ut 8, sufficiat moveare aliquid mobile aliquanta velocitate, quod eadem virtus sufficit moveare aliquid aliud in duplo tardius et aliquid in triplo et aliquid in quadruplo et sic in infinitum. Ita quod si virtus ut 8 sufficit moveare aliquid mobile in hora per leucam, eadem virtus sufficit moveare aliquid maius mobile in hora per medium leucam, et illamet virtus sufficit moveare aliquid maius in hora per tertiam partem leucae, et aliquid aliud per quartam et sic in infinitum. Quo posito sic arguitur: si opinio esset vera, sequeretur, quod movens ut 8 posset moveare quantumcumque mobile, sed consequens est falsum, quia tunc esset infinitae activitatis, igitur illud, ex quo sequitur. Sequela probatur, et pono, quod movens ut | 8 moveat resistentiam ut 4 per leucam in hora adaequate, quo posito tale movens potest mo-

vere aliquid mobile in duplo tardius, puta in hora per medium leucam, ut patet ex suppositione, et non nisi mobile ut 8, ut patet ex opinione, quoniam proportio velocitatem sequitur proportionem resistentiarum, sed velocitas est subdupla, ergo resistentia dupla. Item aliquid mobile potest moveare illa virtus subtripla velocitate, ut patet ex suppositione, et non nisi triplae resistentiae, ut patet ex opinione, et sic in infinitum, igitur propositum. Et haec sola ratio sufficienter hanc opinionem destruit et elidit.

3. Kapitel des 1. Traktats des 3. Teils

Capitulum tertium, in quo ponitur alia opinio et vera

Quarta opinio et vera est, quae nunc communiter tenetur, et ponit velocitatem motus sequi proportionem proportionum, hoc est proportionem geometricam, ut si aliqua virtus moveat aliquam resistentiam a proportione dupla, et una alia moveat eandem resistentiam vel unam aliam (in idem reddit) a proportione quadrupla, talis virtus movens a proportione quadrupla in eadem proportione velocius movet, in qua proportione quadrupla proportio duplam excedit, et quia excedit quadrupla duplam in proportione dupla, ut patet ex sexto capite secundae partis, ideo quadrupla proportio in duplo velocius movet. Et si aliqua virtus moveat aliquam resistentiam a proportione sesquialtera, et alia movet eandem resistentiam in proportione tripla, tunc virtus movens a proportione tripla velocius movet virtute movente proportione sesquialtera in ea proportione, qua tripla sesquialteram exsuperat, et quia talis proportio, quae est inter triplam et sesquialteram est irrationalis, ut ex sexto et septimo capitibus secundae partis facile monstratur, ideo nec spatium pertransitum a proportione tripla excedit spatium pertransitum a proportione sesquialtera in proportione aliqua multiplici nec superparticulari nec suprapartiente nec multiplici superparticulari nec multiplici suprapartiente, quod postea magis elucidabitur. Et pro fundamento et basi huius opinionis pono duas conclusiones.

Prima conclusio: velocitas motus nec penes proportionem excessus potentiarum ad invicem nec penes proportionem activitatum ad invicem nec resistentiarum inter se attenditur. Probatur haec conclusio ex his, quae in superioribus capitibus in impugnationibus trium opinionum dicta sunt.

Secunda conclusio: velocitas motuum sequitur, et attendi habet penes proportionem proportionum, ita quod in quacumque proportione una proportio est maior aut minor alia, in eadem proportione velocitas maior aut minor evadet. Et si fuerat proportio proportionum rationalis, rationales velocitates erunt, et si irrationalis, commensurari non poterunt velocitates talium motuum. Probatur haec conclusio sic declarata per syllogismum divisim eo ordine, quo eam Paulus Venetus inducit, quoniam velocitas et tarditas motus attendi habet penes proportionem excessu[m] inter se aut penes proportionem activitatum inter se aut resistentiarum aut penes proportionem proportionum, sed non penes 3 prima, ut patet ex anteriori conclusione, igitur penes quartum. Quod fuit probandum. Consequenter patet a sufficienti divisione. Non enim imaginari valent aliqui alii modi saltem [...] apparent[es], quibus attendi habet motuum velocitas, et tarditas. Igitur divisio sufficiens.